

Satu Kivitie-Kallio
LKT, Lastentautien ja lastenneurologian erikoislääkäri
Sarimari Tupola
LT, lastentautien erikoislääkäri
Sosiaalipediatrian yksikkö, LNS, HUS

RAVISTELLUN VAUVAN OIREYHTYMÄ

Voimakas edestakainen ravistelu voi aiheuttaa pienelle lapselle vaikeita vammoja aivojen, silmien ja kaularangan alueelle. Lapsen oireet voivat vaihdella lievistä vakaviin ja lapsi voi ravistelun seurauksena menehtyä. Ravistelu kohdistuu yleensä alle 1-vuotiaisiin lapsiin.

Yleisimpiä oireita ovat tajunnanhäiriöt, kohtaukset, hengityskatkokset, oksentelu, huono ruokahalu ja ärtyneisyys. Diagnoosiin pääseminen voi olla vaikeaa, koska lapsen oireet voivat olla hyvinkin epäspesifisiä ja anamneesi on useimmissa tapauksissa epäselvä. Olennaista diagnostiikassa ovat objektiiviset löydökset, joista yleisimpiä ovat verenvuodot subduraalitallassa ja silmien verkkokalvolla. Ravistelluilla vauvoilla voi esiintyä myös muita pahoinpitelyyn viittaavia löydöksiä, joista yleisimpiä ovat raajojen murtumat, kallonmurtuma ja muualla kuin luonnollisissa paikoissa sijaitsevat mustelmat. Suurella osalla lapsista ei ole lainkaan ulkoisia vammoja. Tapahtumatietojen ollessa usein puutteellisia on tärkeää ymmärtää, että terveelle lapselle ei synny edelläkuvatun kaltaisia vammoja tavallisissa tilanteissa, esim. selkärepussa ollessa aikuisen kävellessä reipastakin vauhtia.

Oireyhtymää epäiltäessä lapsi tulee lähettää lieväoireisenakin lastensairaalan päivystykseen. Sairaalassa saattajan omin sanoin antama anamneesi ja kliinisen tutkimuksen löydökset tulee kirjata huolellisesti ja esim. mahdolliset mustelmat tulee valokuvata. Vuotojen havaitsemiseksi tulee tehdä pään magneetti- tai tietokonekuvaus ja oftalmoskooppitutkimus, jonka löydös tulisi silmälääkärin pikaisesti varmistaa ja valokuvata. Erotusdiagnoosiikassa yleisimmin huomioitavat tilat ovat vuotohäiriöt, suurienergiset onnettomuudet ja alatiesynnytys, jonka tiedetään voivan aiheuttaa sekä retinaverenvuotoja että subduraalivuotoja. Synnytyksen seurauksena ilmaantuneet vuodot häviävät kokonaan 4-6 viikon ikään mennessä.

Ravistelu on lapsen pahoinpitelyä, jonka selvittämiseen tarvitaan terveydenhuollon lisäksi lastensuojelua huolehtimaan lapsen turvallisuudesta ja poliisia suorittamaan rikostutkinta. Lastensuojelulain velvoittamana terveydenhuollon työntekijän on ilmoitettava lapseen kohdistuneesta pahoinpitelyepäilystä lastensuojeluviranomaiselle ja Stakesin vuonna 2003 julkaiseman suosituksen mukaan lastensuojeluviranomaisen tulisi tehdä pikainen tutkintapyyntö poliisille. Kaikkien osapuolten oikeusturva taataan, kun ammattiryhmien välinen yhteistyö saadaan pikaisesti käyntiin.

Jos lapsella on todettu ravisteluun sopivia vammoja, hän tarvitsee pitkän kehitys seurannan mielellään erikoissairaanhoidossa. Kirjallisuudessa on viitteitä, että jopa kolmasosalla ravistelluista vauvoista todetaan pitkäaikaisseurannassa kognitiivisia häiriöitä, käytöshäiriöitä sekä muita neurologisia ongelmia. Lapsen sosiaalinen ympäristö vaikuttaa luonnollisesti hänen hyvinvointiinsa ja ennusteeseensa.

Väestön yleistä tietoisuutta ravistelun vaaroista tulisi lisätä. Kanadassa ja Yhdysvalloissa tätä on tehty mm. TV-tietoiskuina, lehti uutisin ja oireyhtymästä kertovien esitteiden avulla. Lisäksi tuoreille vanhemmille tulisi antaa tietoa vauvan rauhoittelutavoista ja yhteystietoja avun hakemista varten, jos omien aggressioiden hallitseminen tuntuu vaikealta. Suomessa on

vuoden 2006 alusta jaettu neuvoloissa ”Käsiteltävä varoen” esitettä, jossa kerrotaan vauvan ravistelun vaaroista ja vauvan rauhoittelumenetelmistä.

Referenssit:

Kivitie-Kallio S, Tupola S: Ravistellun vauvan oireyhtymä. Duodecim 2004;120: 2306-2312.

Taskinen S, toim. Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja pahoinpitelyn selvittäminen.

Asiantuntijaryhmän suositukset sosiaali- ja terveydenhuoltoalan henkilöstölle. Stakes 2003.